

О.Г.Фролова, доктор юридичних наук, професор

БОРОТЬБА ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ – ОДИН ІЗ ГОЛОВНИХ НАПРЯМКІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС

За своїми суб'єктами, об'єктами, цілями, функціями, змістом і методами адміністративна діяльність ОВС є складним комплексним і багаторівневим явищем і водночас процесом. Сучасна адміністративна діяльність в сфері боротьби зі злочинністю – це такий вид державної владно-розпорядчої та організаційної діяльності, який має своїм основним завданням забезпечення ефективної охорони усіх закріплених і гарантованих Конституцією України прав та свобод людини і громадянина, охорону власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою, економічної і політичної систем України, забезпечення законності та правопорядку, запобігання і попередження усіх видів правопорушень та найтяжчих із них - злочинів. Можна погодитися із Бандуркою О.М., Безсмертним О.К., Битяком Ю.П., Комзюком А.Т., Корнієнко М.В., Кравченко Ю.Ф., Снігірьовим О.П., Фроловим М.Ю. та іншими авторами у тому, що цей вид адміністративної діяльності у загальному випадку здійснюється з метою охорони права взагалі спеціально уповноваженими на то органами шляхом застосування правових норм і юридичних заходів прямої дії чи опосередкованого впливу у строгій відповідності до закону та інших нормативно-правових актів [1, с.8-44; 2, с.32-108].

Сучасна адміністративна діяльність ОВС в сфері боротьби зі злочинністю має також складний, комплексний і багаторівневий характер. Одним із головних напрямків цієї діяльності була і залишається адміністративна діяльність по боротьбі зі злочинністю, що становить найбільшу загрозу прогресивному розвитку будь-якої держави та усім загальнолюдським благам і цінностям, що охороняються основним та іншими законами і нормативно-правовими документами й відповідають моральним основам суспільства. Ще на X-му Конгресі ООН, який проходив 10-17.05.2000 року, з проблем попередження злочинності і поведження з правопорушниками зазначалося, що зростання злочинності у всьому світі досягло такого рівня, коли за ступенем дії на громадські і державні інститути злочинність перетворилася у фактор, що реально загрожує порядку і безпеці, стабільності і розвитку.

На жаль, ці ж небезпечні тенденції щодо злочинності у цілому зберігаються на сьогоднішній день також і у країнах, що утворилися на території колишнього СРСР, зокрема, характерні вони і для самостійної України, що розбудовує тепер демократичне і правове суспільство, але в якому, на жаль, продовжує спостерігатися зростання злочинності, особливо її організованих видів і форм та корупції. Правоохоронні органи, у тому числі органи охорони правопорядку і, зокрема, органи внутрішніх справ, приймають усі можливі заходи, передбачені діючим законодавством, але злочинність за багатьма своїми показниками, розвитком своїх небезпечних тенденцій, форм і видів продовжує поки що випереджати їх дії. Аналіз і прогнозування небезпечних тенденцій розвитку злочинності, різноманітні заходи по їх попередженню та запобіганню потрібних результатів поки що теж не приносять [3, с.116-123; 4, с.124-130; 5, с.1-2; 6, с.398-426].

Однією з найважливіших причин таких, стабільно зберігаючихся негативних тенденцій, на нашу думку, є, з одного боку, явно недостатня сучасна організаційно-правова розробленість проблем адміністративної діяльності у сфері боротьби органів правопорядку і, насамперед, органів внутрішніх справ, зі злочинністю, а, з іншого боку, та обставина, що статистичний аналіз стану злочинності, а значить, і кримінологічне прогнозування злочинності, і планування боротьби з нею, що на ньому базуються, сьогодні часто мало відповідають існуючим реаліям і потребам. Правоохоронні органи, зокрема, і органи внутрішніх справ, як правило, здійснюють аналіз і прогнозування стану злочинності на основі статистичних даних, вірогідність (достовірність) яких залишається незадовільною, а недостатньо професійне і не глибоке, а поверхове вивчення відповідних неточних статистичних даних на практиці нерідко замінює їх спеціальний поглиблений і докладний аналіз. Звідси негативні наслідки в адміністративній діяльності ОВС у сфері боротьби зі злочинністю і, врешті-решт, послаблення протидії злочинності.

Окрім того при складанні органами внутрішніх справ, їх різними видами, та підрозділами і службами статистичної звітності про стан злочинності велику роль, на жаль, як і колись, нерідко продовжують відігравати відомчі інтереси і все негативне, що з цим пов'язане. Коротко зупинемося на розгляді деяких сучасних негативних тенденцій у розвитку злочинності взагалі та деяких окремих її найбільш суспільно небезпечних видів і форм, боротьба с якими становить сьогодні по суті одні з головних проблем в

організації і практичному здійсненні відповідної адміністративної діяльності ОВС по боротьбі з ними, і на які, на нашу думку, треба звернути особливу увагу в організації боротьби зі злочинністю взагалі та при розробці необхідних заходів подальшого вдосконалення сучасної адміністративної діяльності органів внутрішніх справ не тільки в Україні, але і в країнах, що утворилися на території колишнього СРСР.

З подальшим розвитком науково-технічного прогресу і поширенням застосування практично на всій території планети новітніх сучасних телекомунікаційних та інформаційних систем міжнародний тероризм все більш явно проникає у фінансову сферу, чим наносяться великі збитки економіці різних держав світу. Надійно перекрити канали фінансування міжнародних терористичних організацій на практиці означає нанести по їх інфраструктурі знищувальний удар. Новим і одним з найнебезпечніших видів тероризму сьогодні, безумнівно, став тероризм на повітряному транспорті (згадаємо, наприклад, події 11.09.2001 року у США). У зв'язку з розвитком міжнародного тероризму (у всіх його небезпечних формах і видах) виникла нагальна необхідність у невідкладній і терміновій розробці, прийнятті і запровадженні низки організаційно-правових заходів задля уніфікації правової бази більшості держав у питаннях протидії так званому "повітряному" та іншим видам тероризму. Значну роль у цьому призвано відіграти погодження сумісних дій органів охорони правопорядку і в тому числі й органів внутрішніх справ, різних держав світу та їх відповідної сумісної цілеспрямованої адміністративно-попереджувальної діяльності. Все це частково знайшло своє відбиття у матеріалах і підсумках Міжнародної науково-практичної конференції з проблем розвитку кримінальних тенденцій у ХХІ столітті і протидії ним, що відбулася ще 15-17.10.2002 року у Пекині [7, с.1-47].

За останні десятиріччя значною загрозою для спокою і нормальних умов життя, праці і відпочитку населення країн світу та стану їх здоров'я і стану громадського порядку та громадської безпеки цих країн стала активізація міжнародних тенет і мереж виробників та розповсюджувачів наркотиків. Поживним середовищем для них, як відомо, служать райони локальних конфліктів чи стихійних лих, де у населення нерідко не має іншої можливості заробити собі гроші на прожиток, аніж як виростити і продати культури рослин, які містять наркотики чи психотропні речовини або з яких можна їх виробити. Таким поживним середовищем зі сприятливими умовами для незаконного

вироблення і розповсюдження наркотичних засобів, одурманюючих та психотропних речовин і вчинення на їх ґрунті числених правопорушень і злочинів є також безробіття і бідність чи проживання за так званою “межею бідності”, коли людина готова навіть за невелику винагороду займатися будь-якою злочинною діяльністю. Проблемних питань у галузі протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин значно більше, аніж шляхів їх вирішення, тому вкрай актуальним сьогодні є належна взаємодія у цій сфері державного управління всіх заінтересованих служб органів охорони правопорядку, у тому числі і органів внутрішніх справ, і цілеспрямована координація такої взаємодії [8, с. 7-165; 9, с.11-15].

Не менш важливим фактором виникнення і розповсюдження глобальних загроз правопорядку і безпеці країн є незаконна міграція населення, у результаті якої на території будь-якої країни на нелегальному положенні можуть опинитися десятки тисяч людей. Саме незаконні мігранти найчастіше становляться поживним ґрунтом для створення різноманітних злочинних угруповань. У розв’язанні цієї проблеми велику роль відіграють сумісні дії правоохоронних органів, зокрема, органів внутрішніх справ України та інших держав, особливо сусідніх прикордонних районів [10, с.2-5; 11, с.17-37; 12, с.7-11].

Велику небезпеку для правопорядку і безпеки держав представляє розрастання і поширення організованої злочинності, особливо в її транснаціональних формах. Нерідко об’єднані за територіальними ознаками злочинні угруповання все активніше прямують вийти на міжрегіональний та міжнародний рівні. Зараз практично усі найбільш прибуткові сфери соціально-економічного життя і діяльності зазнають їх усе зростаючого впливу. У центрі кримінальних інтересів – підприємства видобувні та по переробці сировини й у першу чергу топливно-енергетичних ресурсів, фінансово-кредитні організації, так звані “вільні економічні зони” та приграничні території тощо. У сферу діяльності організованої злочинності все більше і більше потрапляють різні культурні цінності, зброя, наркотики, автомобілі і таке інше. Аналіз інформації, що надходить, свідчить про тенденції росту кількості організованих злочинних формувань, які встановлюють транснаціональні зв’язки і здійснюють протиправну діяльність як на території України, так і інших прикордонних держав. Нам ще доведеться у недалекому майбутньому розв’язувати проблему оцінки тої великої шкоди, яку вже сьогодні

заподіюють і ще заподіять різним державам ці транснаціональні організовані злочинні формування. Наведемо лише один приклад: ще у 2002 році у Полтаві прокотилася хвиля заказних вбивств малих підприємців, що сколихнула, розбурхала і стривожила раніше спокійне здебільшого сільсько-господарське містечко на Україні. Довго ці вбивства залишалися нерозкритими. Лише вміло скоординована оперативно-розшукова та інша правоохоронна діяльність правоохоронних органів України, Росії та Вірменії дозволили кінець-кінцем встановити і злочинців – виконавців, і злочинців – замовників цих заказних вбивств. Замовниками виявилися громадяни Вірменії, що скупали сахар на території України і конкретно у Полтаві для своїх сахаро-переробних заводів, розташованих на території Росії у місті Ліпецку, де проживала вірменська громада. Головний замовник - Сабарян Арік давав гроші підприємцям Полтави на скупку сахара. Внаслідок стрибка ціни на сахар ці гроші дещо знецінилися і він не отримав те, що хотів, і став вимагати від підприємців Полтави з відсотками “борги”, а не отримавши їх, замовив у кіллерів заказні вбивства. Виконавцями вбивств були громадянин України і громадянин Вірменії [13, с.462-468].

Глобалізація злочинності потребує і глобалізації заходів адміністративної діяльності органів внутрішніх справ різних країн світу у сфері боротьби зі злочинністю з урахуванням і її сьогоdnішнього стану, і перспектив змін та динаміки основних показників злочинності у майбутньому. Злочинність мобільна, ініціативна, у неї особливий так званий “риночний” характер. Вона діє поза будь-яких правил чи меж. Перед нами стоїть завдання об’єднати зусилля всіх вчених-юристів і практиків органів внутрішніх справ й усіх правоохоронних та інших державних і недержавних і громадських органів, формувань, установ та організацій з метою розробки сучасних організаційно-правових засад ефективної протидії транснаціональній та іншим видам злочинності й злочинності у цілому та подальшої успішної комплексної реалізації їх на практиці. Без цього надійно забезпечити законність і правопорядок у будь-якій країні світу і в усіх їх разом сьогодні вже неможливо.

Кажучи про необхідність міжнародної взаємодії в організації і практичному здійсненні адміністративної діяльності в сфері боротьби зі злочинністю, попередженні можливих майбутніх та розкритті вже вчинених злочинів, про відповідний обмін між органами внутрішніх справ і всіма правоохоронними органами оперативною

інформацією, передовими методами, методиками і технологіями організації боротьби зі злочинністю за укріплення законності і правопорядку, необхідно всебічно розвивати також і співробітництво у суто професійній підготовці кадрів, зокрема, персоналу органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів, де відкривається широке поле для співробітництва і взаємодії. Певні кроки у цьому напрямку вже зроблені, але ще більше треба зробити. Дружба і співробітництво з юридичними навчальними закладами різних країн світу, насамперед, країн, що утворилися на території колишнього СРСР, активно розвиваються, але сьогодні вже не можуть нас задовольняти у тому стані і вигляді, в якому вони є. Час вимагає іншого і більш досконалого. Добрі традиції, закладені нами у цих напрямках треба підкріплювати і всебічно розвивати, що, безсумнівно, буде сприяти підвищенню рівня якісної підготовки суто управлінських, слідчих та інших кадрів для органів внутрішніх справ України.

Література.

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підручник / О. М. Бандурка, Г. О. Пономаренко, С. Ф. Денисюк та ін. / за заг. ред. Рябченко О. П. – Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009.– 256 с.
2. Адміністративна діяльність. Особлива частина: підручник / за заг. ред. О.М. Бандурки. – Х.: Еспада, 2000. – 368 с.
3. Бабенко А.М. Кримінологічна класифікація регіонів України та її значення для протидії злочинності / А.М.Бабенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2013. – №3 (137). – С.116-123.
4. Кушнар'юв І.В. Теоретичні аспекти формування механізму реалізації антикорупційної політики / І.В.Кушнар'юв // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: Зб. наук. праць. – Донецьк: Донецьк. юрид. ін-т МВС України, 2013. – №1(52). – С.124-130.
5. Стан та структура злочинності в Україні(2006-2011р.р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/doccatalog/list?currDir=67108>. – Назва з екрану.
6. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Держ. ком. статистики України; [за ред. О.Г. Осауленка]. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2011 – 559 с.

7. Unifort Crime Reports. U.S. Department of Justice. Federal Bureau of Investigation. - 2000. - P.1-47.
8. Шевчук О.М. Митний контроль лікарських наркотичних засобів: монографія / О.М.Шевчук. – Х.: Право, 2013 – 232 с.
9. Куракин А. Предупреждение и пресечение коррупции в системе государственной службы России // Закон и право.– 2008. - №10. – С.11-15.
10. Кикоть В. Угрозы преступности XXI Века // Закон и право.– 2002. - №11. – С.2-5.
11. Методика изучения территориальных различий преступности и их причин: [метод. пособ.] / [А. И. Долгова, Н. В. Кривошекова, Ю. Г. Козлов, В. А. Серебрякова и др. [ответ. ред. А. И. Долгова]]. – М. : Всесоюзный научно-исследовательский институт проблем укрепления законности и правопорядка. – 1989. – 140 с.
12. Кокая И. Беженцы – глобальная проблема XXI века // Закон и право.– 2002. - №10. – С.7-11.
13. Статистичний щорічник України за 2002 рік / Держ. ком. статистики України; [за ред. О.Г. Осауленка]. – К.: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2003 – 664 с.